

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Ocak 2022, Cilt: 1, Sayı: 1, ss.1-21

January 2022, Volume: 1, Issue: 1, pp. 1-21

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 25 Ocak 2022 / 25 January 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 29 Ocak 2022 / 29 January 2022

Makale Yayım Tarihi / Publication Date : 30 Ocak 2022 / 30 January 2022

Makalenin Başlığı / Article Title

Türkiye’de Terörizm Çalışmalarında Yöntem Sorunu

The Methodological Problems in Terrorism Studies in Turkey

Yazar(lar) / Writer(s)

Doç.Dr.Serhat Ahmet ERKMEN

Atıf Bilgisi / Citation:

Erkmen, S.A. (2022). Terörizm Çalışmalarında Yöntem Sorunu. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), ss. 1-21, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.1>

Erkmen, S.A. (2022). The Methodological Problems in Terrorism Studies in Turkey. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 1(1), pp. 1-21, DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/trad.1>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği
Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı 5387. Cadde
No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

Telefon/Telephone: +90 312 441 11 50

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

TÜRKİYE’DE TERÖRİZM ÇALIŞMALARINDA YÖNTEM SORUNU

Doç.Dr. Serhat Ahmet ERKMEN*

ÖZET

Türkiye’de terörizm eserlerinin başlangıcı on yıllar öncesine götürülebilecek durumda olmasına rağmen terörizmin nasıl çalışılması gerektiği sorusu halen nadiren sorulmaktadır. Terörizm çalışmalarının üstesinden gelmekte güçlük çektiği önemli sorunlardan birisi olan yöntem sorunu ülkemizdeki akademik çalışmalarda dünya genelinde olduğundan daha fazla hissedilmektedir. Çalışmaların önemli bir kısmı genel tasvirler ve açıklamaları içeren nitelik taşıyan ve birbirini tekrar eden görüntü içindeyken örnek olay analizi içerme iddiasıyla yazılan eserlerde de sıklıkla birbirini tekrar ve veri üretmemesi sorunu bulunmaktadır. Bu doğrultuda, bu çalışmanın temel olarak iki savı bulunmaktadır. Birinci sav, Türkiye’de terörizm alanında verilen akademik çalışmalarının pek çoğunun, çalışmaları bilimsel kılan metodolojik bir yaklaşımdan yoksun olduğudur. İkinci sav ise on yıllardır terörizm sorunuyla yüzleşen bir ülkede örnek olay incelemesi üzerinden çok kapsamlı bir birikim elde edilebilecek olmasına rağmen Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerine dair örnek olay incelemelerinin sahip oldukları potansiyele göre yetersiz kaldığıdır. Bu savların doğrulanabilmesi için bu çalışmada Türkiye’de üretilen lisansüstü çalışmalar taranarak yöntem farkındalığı ve hangi araştırma yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerine ilişkin çalışmalar incelenerek, örnek olay incelemelerinin durumu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Terörizm Çalışmaları, Metodoloji, Terörizm, Lisansüstü Çalışmalar, Terör.*

THE METHODOLOGICAL PROBLEMS IN TERRORISM STUDIES IN TURKEY

ABSTRACT

Although the beginning of terrorism in Turkey can be traced back decades, the question of how terrorism should be studied is still rarely asked. The methodological problems, one of the most important problems that terrorism studies has difficulty in overcoming, is felt more in academic studies in Turkey than in the rest of the World. While a significant part of the studies are in the form of repetition that contain general descriptions and explanations, there is often the problem of repeating each other and not producing data in those studies written with the claim of including case study analysis. This study has two main arguments. The first argument is that most of the academic studies on terrorism in Turkey lack of methodological approach that makes the studies scientific. The second argument is the

* Altınbaş Üniversitesi, serhat.erkmen@altinbas.edu, ORCID: 0000-0002-0470-5257

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 25 Ocak 2022 / 25 January 2022

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 29 Ocak 2022 / 29 January 2022

case studies of terrorist organizations operating in Turkey are insufficient compared to their potential. In order to verify these arguments, postgraduate studies written in Turkey were scanned and awareness of methodology and which research method was used were determined. In addition, the studies on terrorist organizations operating in Turkey were examined and the situation of case studies was revealed.

Keywords: *Terrorism Studies, Methodology, Terrorism, Graduate Studies, Terror.*

GİRİŞ

Türkiye’de terörizm eserlerinin başlangıcı on yıllar öncesine götürülebilecek durumda olmasına rağmen terörizmin nasıl çalışılması gerektiği sorusu halen nadiren sorulmaktadır. Avcı ve Demir’in (2017) kapsamlı çalışması haricinde Türkçe alanyazında terörizm çalışmalarında metod sorununu doğrudan ele alan çalışma yok denecek kadar azdır. Ancak, dünya genelindeki alanyazın incelendiğinde 1980li yılların sonlarından itibaren terörizm çalışmalarında yöntem sorununun tartışılmaya başladığı görülmektedir (Schmid ve Jongman, 1988). 35 yıldır süregelen tartışmaya, konuyla ilgili düzenlenen çalıştaylara, çok sayıda kitaba, projelere ve raporlara rağmen halen terörizm çalışmalarında yöntem sorunsalının dünyada da tam olarak oturduğu söylenemez. Bununla birlikte Türkiye’deki çalışmalar uzun süre metodoloji problemini görmezden gelse de son yıllarda üretilen akademik çalışmalarda bu tavrın kısmi bir değişime uğradığı gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada temel olarak terörizm çalışmalarında yöntem sorununa odaklanılacak olsa da başlangıçta bir kafa karışıklığının aşılabilmesi için önemli bir noktanın altının çizilmesi gerekmektedir. Yöntem ve terörizm kelime/kavramları yan yana geldiğinde ilk akla gelen ve genellikle akademik çalışmalarda da öncelikli olarak tartışılan husus terörizmin bir yöntem/metot olduğudur. Akademik çalışmalara konu olmaya başladığı ilk dönemden beri terörün veya terörizmin bir tür “savaş” biçimi¹, politik şiddetin illegal ve gayri ahlaki görüntülerinden birisi, “zayıfların silahı”², “bir ayaklanma stratejisi”³ gibi açıklamalar çerçevesinde bir yöntem olduğu dile getirilmektedir. Bu nedenle, terörizm çalışmalarında yöntem sorunsalı ile bir yöntem olarak terör sıklıkla karıştırılmaktadır. Ancak, terörizm çalışmalarının bir disipline dönüşmesi serüveninin en önemli parçalarından

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz: Caleb Carr, *Terrorism as Warfare: The Lessons of Military History*, *World Policy Journal*, Vol. 13, No. 4 (Winter, 1996/1997), ss. 1-12

² Ayrıntılı bilgi için bkz: Martha Crenshaw Hutchinson, *The Concept of Revolutionary Terrorism : The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 16, No. 3 (Sep., 1972), pp. 383-396 s.387.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz: Ariel Merari, *Terrorism as a Strategy of Insurgency*, *Terrorism and Political Violence*, 5: 4 (Winter 1993), ss. 213-51

birisi olan yöntem sorunsalı, terörizmin bir araç olarak kullanılmasının çok ötesinde bir anlam içerir. Terörizm söz konusu olduğunda yapılan çalışmaların büyük bir kısmı “ne biliyoruz” ve “ne öğreneceğiz” konularına odaklanıyor olsa da her bilim dalı veya disiplinleşmeye çalışan akademik alanda olduğu gibi Terörizm Çalışmalarının (TÇ) da en önemli sorunsallarından birisi “nasıl öğrenebiliriz” sorusudur.

Bu hatırlatma akılda tutularak bu çalışmanın temel konusu Türkiye’deki terörizm çalışmalarının metodoloji sorunu olarak belirlenmiştir. Terörizm çalışmalarının üstesinden gelmekte güçlük çektiği önemli sorunlardan birisi olan metodoloji sorunu ülkemizdeki akademik çalışmalarda dünya genelinde olduğundan daha fazla hissedilmektedir. Türkiye’de 1980li yılların sonlarından itibaren akademik alanda karşılık bulmaya başlayan terörizm çalışmalarının son 40 yıl içinde yöntem sorununu aşmadığı görülmektedir. Çalışmaların önemli bir kısmı genel tasvirler ve açıklamaları içeren nitelik taşıyan ve birbirini tekrar eden görüntü içindeyken örnek olay analizi içerme iddiasıyla yazılan eserlerde de sıklıkla birbirini tekrar ve veri üretmemeye sorunu bulunmaktadır. Bu bağlamda dünyadaki terörizm alanyazınında eleştiri konusu olan hususların çoğunun Türkiye’deki TÇ’de de geçerli olduğu görülmektedir.

Çalışmanın temel olarak iki savı bulunmaktadır. Birinci sav, Türkiye’de terörizm alanında verilen akademik çalışmalarının pek çoğunun, çalışmaları bilimsel kılan metodolojik bir yaklaşımdan yoksun olduğudur. İkinci sav ise on yıllardır terörizm sorunuyla yüzleşen bir ülkede örnek olay incelemesi üzerinden çok kapsamlı bir birikim elde edilebilecek olmasına rağmen Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerine dair örnek olay incelemelerinin sahip oldukları potansiyele göre yetersiz kaldığıdır.

Bu savların doğrulanabilmesi için bu çalışmada şu yol izlenmiştir: Öncelikle dünyadaki TÇ alanyazınında metodoloji sorununun nasıl ele alındığı, hangi tartışmaların yapıldığı ve temel eksiklerin ve sorunların neler olduğu incelenmiştir. Buradan yola çıkarak özellikle TÇ’de veri toplanması ve analizi için hangi yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tespitler çalışmanın sonraki kısımlarında yapılacak olan veri toplanması ve durumun tespitinin anlaşılması için temel görevi görmüştür.

Daha sonra ise birinci savı inceleyebilmek için Türkiye’de üretilen lisansüstü çalışmaları içeren YÖK tez tabanına terörizm ve terör kelimeleri yapılarak 2011’den sonra üretilen çalışmalar taranmıştır. Bu çalışmalar

arasından incelenen konuyla ilgili verilere ulaşma biçimleri ve ulaşılan verilerin hangi yöntemlerle analiz edildiğini açıklayanlar yıllara göre ayrılarak sınıflandırılmıştır. Elde edilen çıktılar içinde, “verilere erişim” ve “analiz yöntemleri” içeren çalışmalar, bu yöntemleri nasıl uyguladıklarına göre ayrıca sınıflandırılıp, uluslararası alanda geliştirilen temel çalışma başlıkları çerçevesinde metodoloji farkındalığı ve hangi araştırma yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir.

İkinci sav için ise aynı veri tabanına PKK, DHKP-C, Hizbullah, El Kaide, IŞİD/DEAŞ, TKP/ML, MLKP gibi anahtar kelimeler yazılarak Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerine ilişkin çalışmalar bulunmuştur. Burada yöntem sorunsalından farklı olarak biraz daha geriye gidilmiş akademik çalışmaların yoğunlaşmaya başladığı 2000 yılı başlangıç yılı olarak kabul edilmiştir. Tarama sonucunda çıkan çalışmaların içeriği incelenmiş ve ismi taranan örgütlerin yapılanmasına, örgüt özelliklerine, lider kadrolarına, eylem taktik ve stratejilerine odaklanan tüm çalışmalar yıllara göre ayrılmıştır.

Bu bulgulardan yola çıkarak Türkiye’deki TÇ’nin metodoloji sorunsalına yaklaşımı ve örnek olay incelemelerindeki durumu ortaya konulmaya çalışılmaya ve her iki soruna dair son veriler ışığında güncel durum tasvir edilmeye çalışılmıştır.

1. TERÖRİZM ÇALIŞMALARININ OLUŞUMU VE ALANYAZININ ANA GÜNDEM MADDELERİ

Terör, savaş sahasında kullanılan bir araç olarak ele alındığında en kaba haliyle bir “savaş taktiği” olarak tanımlanabilmektedir. Bu “savaş taktiğini” incelemek için (kullanılan araç gereçler açısından bakıldığında) fizik, kimya, biyoloji, tıp ve mühendislik gibi bilimlerin bilgisine ihtiyaç duyulmaktadır. Buna karşılık, terör bir suç faaliyeti olarak ele alındığında kriminoloji ve adli bilimler alanlarının çalışmalarından faydalanmak gerekmektedir (Shelley ve Picarelli, 2005).

Fakat terörün ve terörizmin kullanıldığı yerler bunlarla sınırlı değildir. Örneğin terör, toplum içinde yürütülen ve toplumsal dinamikleri harekete geçirmeyi hedefleyen bir illegal araç olarak tanımlandığında toplum bilimlerinin (Vertigans, 2011); bireylerin ve kitlelerin duygularını yönlendirmek için bir araç olarak kullanıldığında psikolojinin çalışma alanları içine girmektedir (Horgan, 2014). Aynı biçimde siyasal alanı değiştirmek için kullanıldığında siyaset biliminin; devletlerin dış politika

aracı olduğunda uluslararası ilişkilerin; kitlelerin yönetilmesinde propaganda araçlarını devreye soktuğunda iletişim bilimlerinin ve tüm faaliyetlerini yürütmek için kaynak ürettiğinde ya da politik hedeflerine ulaşmak için ekonomik altyapıya saldırdığında ekonomi biliminin çalışma alanına girmektedir. Tüm bunlar sadece terörizm olgusunun çok yönlülüğünü göstermemektedir. Aynı zamanda onu incelemek için gerekli olan bilim ve disiplin sayısının gerekliliğinin de çokluğunu ortaya koymaktadır. (Sinai, 2007, ss. 32-33).

Görüldüğü gibi TÇ doğası gereği disiplinler arası ve çok disiplinlidir. Terörün ve terörizmin bu özelliği kavramın tanımlanmasını güçleştirmiştir. Öyle ki; uzun bir süre boyunca terörizm çalışan akademisyenlerin en önemli sorunlarından birisi onu tanımlamak olmuştur (Schmid, 2011, s.39). Sonuçta genel kabul gören ve nitelikleri itibarıyla birbiriyle örtüşen tanımlar belirginleşse de terörizm çalışan akademisyenler ile terörle mücadele uygulayıcıları arasında neyin terör olarak tanımlanması, kimin terörist olduğu hala bir anlaşmazlık konusu olmaya devam etmektedir (Schmid, 2012, s.158).

Son 40 yılı hayli tartışmalı geçen terörizm alanında halen büyük teoriler üretilmiş değildir. Bu nedenle pek çok sosyal bilim alanında olmasının aksine terörizmin kendisine ait “sosyal bilim kanunları” gibi kabul gören büyük teorilerinin bulunduğunu söylemek zordur. En bilinen teorilerden olan Rapoport’un (2004) “Dört Dalga Teorisi” bile sıklıkla eleştirilmekte (Kaplan 2016; Parker ve Sitter 2016; Rosenfeld, 2010) ve özellikle eleştirel terörizm çalışmaları ile bilinen kavramlar üzerinde ciddi tartışmalar yaşanmaktadır (Jackson vd., 2009). Bununla birlikte, başlangıçta üzerinde anlaşılması güç bazı kavramlar bulunmasına ve terörün ne olduğu daha dar tanımlanmasına rağmen gelinen noktada bir alt araştırma alanından bir disiplin olmaya doğru varan bir süreç yaşamıştır (Pape, 2009, s.643).

Terörizmin ayrı bir alan olarak çalışılmasına öncülük eden Thomas P. Thornton, David Rapoport ve Paul Wilkinson gibi isimler için terörizmi siyasal şiddetin diğer biçimlerinden veya benzer çatışma türlerinden ayırmak önemli sorunlar iken zamanla kavramın içeriği genişlemiştir (Crenshaw, 2014, s.557). Bu dönemlerde terörizm çalışmalarını çoğunlukla şiddetin araçsallaştırılması hususu domine ederken zamanla terörizmin nedenleri, bireylerin terör örgütlerine katılımları, terörizmin nasıl sona ereceği gibi konular ana tartışma noktalarına dönüşmüştür. Alanın içinde sorulan sorular arttıkça terörizm çalışmalarının tek bir bilim dalının altında

değerlendirilemeyeceğini kriminoloji, siyaset bilimi, savaş ve barış çalışmaları gibi alanlar çerçevesinde ele alınması gereken bir konu olduğu daha geniş bir kabul kazanmıştır (Schmid, 2011, s.1).

Gelinen noktada TC’nin içerdiği konular en genel haliyle iki kategoride incelenebilir. Birinci kategori terörizm çalışmalarının ana konularının ne olduğudur. İkinci kategori ise teori ve metodoloji sorunlarıdır. Bu çerçevede birinci kategoride çalışmalar genellikle şu ana temaları içermektedir: Bir politik hareketin nasıl silahlı bir gruba dönüştüğü; silahlı bir grubun nasıl doğduğu ve düşüşe geçtiği; bireylerin bu gruplara nasıl ve neden katıldığı; grupların neden belli eylem tiplerini benimsediği; grupların eylem tipleri ile temsil ettiğini ileri sürdüğü insan kitlesi arasındaki bağlantıyı nasıl kurduğunu; örgütlenme biçim ve nedenleri; örgütlerin finansman ve propaganda araç ve yöntemleri; terörizmle hangi yöntem ve araçlarla mücadele edileceği; terörizmin nasıl sona erdirileceği. İkinci kategori ise terörizm olgusunun nasıl çalışması gerektiğine dairdir. Bu kategorideki ana temalar ise konuyla ilgili çalışanların karşılaşabileceği güvenlik sorunları, terörizm olgusunu açıklayabilecek teorik yaklaşımlar; çalışmalarda kullanılan verilerin nasıl edinildiği ve analiz edildiğine ilişkin bilimsel açıdan tatminkâr yöntemlerin kullanılması (Roberts, 2014, s.2).

2. TERÖRİZM ÇALIŞMALARINDA METODOLOJİ TARTIŞMALARI

Her ne kadar terör örgütlerinin ortaya çıkışı ve propaganda biçimleri, insanların neden örgütlere katıldığı veya örgütlerle en etkin mücadele biçiminin ne olduğu kadar dikkat çekici olmasa da terörizmin bilimsel olarak nasıl çalışılacağı hakkındaki eksiklik baştan itibaren konuyla ilgili akademisyenlerin ilgisini çekmiştir. Örneğin çalışmaların çoğunda dünyanın farklı bölgelerinden çok sayıda örgüt ele alınıyor olmasına rağmen bu örgütlere ilişkin ampirik çalışmaların eksikliği 1980li yıllarda bile eleştirilmiştir. Bu tarihlerde yapılan çok önemli bir çalışmada, terörizmle ilgili çalışmaların çoğunun sistematik olmayan, tarihsel bağlamdan kopuk, tamamen açık kaynaklara dayanan, yeni veri ve bilgi üretmeyen çalışmalardan ibaret olduğu iddia edilmiştir (Schmid, ve Jongman, 1988, s. 179). Dönemin izlerini süren Schurman, 2000’lerin başında Silke’nin (2001) yaptığı çalışmaya atıfla alana ilişkin çalışmaların yüzde 80’inden fazlasının kitaplar, makaleler ve medya raporları gibi ikincil kaynaklara dayandığını ileri sürerken çalışmalarının önemli bir kısmının alanyazın taraması olduğunu belirtmiştir (Schurman, 2020, s.2). Bu eserlerin çoğunun

istatistiksel bir analiz içermediğini ve çalışmaların çoğunun alanda sadece bir kez eser veren kişiler tarafından yazıldığını ileri sürmüştür. Silke’nin çalışmasında derlediği verilerle oluşturduğu aşağıdaki Tablo 1.’de görülebileceği gibi çalışmaların büyük bir kısmı yeni bilgi üretmekten ziyade önceki çalışmaların üstüne bina edilen çalışmalar niteliğinde olmuştur.

Tablo 1. Silke’nin Schmid ve Jongman’ın 1988’deki Çalışmasından Yola Çıkararak Geliştirdiği Tablo (Kaynak: Silke, 2001, s.3).

Yöntem	Araştırmacılar %
Akademik Kitap ve Makaleler	100
Medya ve Haber Servisleri	92
Açık Kaynakta Erişilebilen Resmi Belgeler	92
Teröristlerden ve Sempatizanlardan Elde Edilen Belgeler	58
Hükümet Yetkilileri ile Görüşmeler	46
Gizlilik Derecesi Bulunan Resmi Belgeler	26
Teröristlerle Mülakat	24
Diğer	20

Bununla birlikte TÇ’de 2001’den itibaren kısmen bir değişim süreci başlamıştır. 11 Eylül saldırılarından sonra TÇ’ye ilginin artması diğer bilim alanları ve disiplinlerden çok sayıda akademisyeni TÇ’e alanına çekmiştir. Bu çerçevede dünyanın önde gelen üniversitelerinde TÇ için kadrolar açılmış ve güvenlik alanı ile ilgili en saygın dergilerde terörizm çalışmalarına verilen yer artmıştır. Bunun sonucunda hem anılan üniversitelerde hem de dergilerde TÇ ile ilgili basılan eserlerde önemli bir artış meydana gelmiştir. Bu artış TÇ’de metodolojiye ilişkin sorunlara yeni bakış açıları sunmuş olsa da (Pape, 2009, s. 648), terörizm konusunun bir anda “moda” haline gelmesi TÇ’nin metodoloji sorununu çözememiştir (Sageman, 2014, s. 567.)

Bununla birlikte Schurman’a (2020) göre 2007-2016 arasında TÇ’de metodoloji sorunun aşılması yönünde önemli ilerlemeler sağlanmaya başlamıştır. Bu dönemde çalışmaların hazırlanmasında birinci elden veri kullanımı ve ampirik çalışmalara dayalı eserlerin sayısı artarken önceki eserler üzerinden alanyazın taraması yapılarak hazırlanan çalışmaların sayısı azalmıştır. O dönemde başlayan eğilimin bugün sürdüğü kısa bir süre önce yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Ancak metodoloji konusundaki bu ilerleme, TÇ’de neden bir metodoloji sorunu yaşandığının tartışılmasının ihmal edilmesine neden olmamalıdır.

TÇ’deki metodoloji sorununun nedeninin konunun çok disiplinli ve disiplinler arası özelliklerine bağlı olduğu düşünülebilir. Elbette, TÇ’nin hala bir disiplin olma sürecinin tamamlanmamış olması ve bu süreçte yaşadığı güçlükler onun yaşadığı metodoloji sorunun önemli parçalarından birisi olarak kabul edilebilir. Fakat bu olgu yegâne ve en büyük sorun değildir. Tersine TÇ’nin disiplinler arası niteliği onun metodolojik gelişimine önemli katkılarda bulunmaktadır (Youngman, 2020; Kretz ve Granderson, 2013). Sosyal ağ analizi, bireysel mülakatlar veya ekonomik modellemeler (Shahin ve Mohammed, 1990) bu katkıların ilk akla gelenleridir. Son dönemdeki bazı örneklerde ise terör örgütlerinin örgütlenmesi ve hayatta kalmasına ilişkin sürecin anlaşılabilmesi için matematiksel yöntemler kullanıldığı görülmüştür.

Şu ana kadar bu konudaki en geniş çalışma, ağ analizi, tahmin modeli, iletişim/yorumlama modeli, davranış modeli ve oyun teorisi çerçevesinde matematiksel modellemeler ortaya koyarak terörle mücadeleyi bu modellemeler bağlamında ele alan “Mathematical Methods in Counterterrorism” adlı çalışmadır (Memon vd., 2009). Benzer bir biçimde, gecikme diferansiyel denklemleri kullanmak suretiyle, uzun süre varlığını devam eden örgütlerin hayatta kalmasında katılım sürecinin rolü ve etkilerinin incelendiği (Faria ve Arce, 2012) veya terör örgütlerinin örgütlenme biçimleri ile saldırıların öldürücülüğü arasındaki ilişkinin çok vakalı veri analizi yöntemleri ile incelendiği yöntemler kullanılmaktadır (Heger, Jung ve Wong, 2012).

TÇ’nin en temel sorunu ele aldığı konuların kolay araştırılabilen konular olmamasıdır. TÇ’nin odağındaki aktörler ister teröristler, ister eski teröristler, terör örgütü sempatizanları veya terörizmle mücadele yetkilileri olsun akademik çalışmalar yapmak için ulaşılması güç kişilerdir. Birçok örnekte, yukarıda sayılan kategorilerdeki insanlara ulaşılabilse dahi, anılan kişilere sistematik bir biçimde erişilebilmesi devletlerden izin almanın güçlüğü veya kişilerin yakalanabileceği/güvenlik riski yaşayabileceği faktörleri nedeniyle imkânsıza yakındır. Fakat araştırmanın zorluğu sadece aktörlere erişimiyle sınırlı olmasına indirgenmemelidir. Terör örgütlerinin gizli doğası ve örgütlere ve militanlara ilişkin bilgi edinme çabasının (gizli belgelere erişim ya da teröristler hakkındaki kanunları çiğneme gibi nedenlerle) büyük zorlukları akademik standartlarda bilgi toplanmasını daha da güçleştirmektedir (Merari, 1991).

İster nitel ister nicel çalışma yöntemleri ile çalışıyor olsun, terörizm olgusunun kendisinin suça ilişkin olması ona ilişkin çalışmaların bir kısmını gizli kılmaktadır. Bu nedenle diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi bazı bilimsel yöntemlerle çalışma yapmak çok güçtür. Örneğin teröristler güvenlik kaygıları ile mülakat yapmaktan kaçınmakta, terör örgütleri faaliyetlerinin ve yaşamlarının bilim insanları tarafından incelenmesine izin vermemektedir. Bu nedenle terör örgütleri hakkında birinci elden bilgi toplamak son derece güçtür. Verilerin elde edilmesindeki güçlük ya da yanlış yönlendirilmeye açıklık elde edilen bilginin kalitesini etkilemekte ve olay akış zinciri dışında sağlıklı veri setlerinin oluşmasını da güçleştirmektedir (Sinai, 2007, ss. 32-33).

Bu nedenle son dönemde yapılan çalışmaların büyük bir kısmı teröristler ile mülakat ya da benzeri yüz yüze görüşmelerden ziyade terörist eylemlere dair hazırlanan veri tabanlarından aldıkları bilgiler ile nicel ve nitel çalışmalar dizayn etmeye yönelmişlerdir. Nitekim, bugün pek çok TÇ çalışmasının “yöntem” denince aklıma gelen ilk şey, terörist eylemlerin nitelik ve nicelikleri ile terör örgütlerinin profillerine dair farklı miktarlarda veri içeren projelerin sağladığı veriler yoluyla çalışmalar üretmektir. Bugün başta Küresel Terörizm Veritabanı (GTD), ITERATE (Uluslararası Terörizm: Terörist Olayların Öznitelikleri) ve RAND Veri Tabanı olmak üzere halen faal çok sayıda terörizm veri tabanı bulunmaktadır. Hepsi aynı büyüklükte ve makine tabanlı olmasa da bu veri tabanları, terör eylemlerinin gerçekleştiği konum, eylemin biçimi ve büyüklüğü; terör örgütlerinin yapıları, imkân/kabiliyetleri, eylemcileri; bazı örneklerde ise oluşturdukları riskler üzerine kapsamlı veriler sunmaktadır. Bazıları düşünce kuruluşları, bazıları, özel şirketler bazıları ise resmi kurumlar tarafından hazırlanan bu veri tabanları TÇ’nin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır (Bowie, 2017).

2011 yılındaki bir çalışmada o dönemde faal olanları listelenerek yukarıdaki kapsamda içerik sağlayan 33 veri tabanı olduğunu belirtilmiş, ancak aralarında sistematik olarak bilgi toplamanın mümkün olduğu 20 tanesini incelenmiştir (Bowie ve Schmid, 2011). Sonraki yıllarda yapılan terörizm veri tabanları hem sayıca artmış hem de makine öğrenmesi yoluyla (Huamání, Alicia, Gonzalez 2020) daha çok çalışmanın ve kaynak kullanımı hem de istatistiksel veri analizi açısından desteklenmesini sağlamıştır (LaFree ve diğerleri 2006). Terörist eylemlerin sayısı, biçimi, frekansı, öldürücülüğü, coğrafi dağılımı, örgütlerin karakteri başta olmak üzere pek çok verinin toplanmasını ve analizini mümkün kılan bu veri tabanlarının

terörizmin temel tartışma alanını destekleyecek çalışma üretilmesine katkıda bulunduğu görülmektedir. Ancak veri tabanlarının örnek olay çalışmaları için sağladığı katkı bir yana en büyük faydasının akademik çalışmalar için gereksinim duyulan kaynakların elde edilmesi ve istatistiksel veri analizi sunması olduğu söylenebilir (Sandler, 2014).

Bununla birlikte, veri tabanlarına dayalı veriler ve istatistikler kullanılması TC’nin yegâne yöntemi değildir. Örneğin eski ancak son derece güçlü olan bir yöntem olan terörizmin aktörleri ile mülakatlar ve saha çalışmaları son derece önemli bir birincil veri kaynağıdır. Elbette, teknolojinin gelişmesiyle birlikte birinci el verilere ulaşmanın biçiminde değişiklikler olmuştur. Örneğin saha çalışmaları çerçevesinde uzun yıllar bir bölgede kalarak elde edilen veri de telefon ya da mail yoluyla bölgeden veri toplanan veri de birinci el kabul edilmektedir. Bu durum yeni tartışmalara neden olsa da birinci el veri eksikliği dikkate alındığında yine de kıymetli kabul edilmektedir (Schurman, 2020, s.3).

Birinci el veri kullanımında en çok kullanılan diğer yöntemler ise sırasıyla belge analizi, mülakatlar, veri tabanları, birinci elden terörist kaynaklardan elde edilen bilgiler, veri kaynaklarının kombinasyonundan gelen bilgiler, içerik analizi, anketler, saha çalışmasına dayalı araştırma, veri kullanmayanlar, arşiv verileri, film analizi, mahkeme belgeleri, kişisel deneyimler ile klinik psikoloji ve psikiyatri çalışmalarıdır. Tüm bu veri toplama kaynakları ve biçimleri ile toplanan verilerin analiz yöntemleri bir araya getirildiğinde TC’nin metodoloji sorununa dair bir değerlendirme yapılabilmektedir. Alan yazında farklı veri toplama ve analizine dair en sık başvurulan yöntemler Schmid ve Jongman tarafından listelenmiştir. Bu listedeki maddeler baz alınarak bir sonraki bölümde Türkiye’deki alanyazın da aşağıdaki Tablo 2’deki maddeler çerçevesinde incelenecektir.

Tablo 2. Schmid’in Alanyazında Yöntemsel Değerlendirme Tablosu (Kaynak: Schmid 2011, s.11)

Terörist ve Sempatizanlardan elde edilen belgelerin incelenmesi
Terörizm üzerine yazılan akademik kitap ve makaleler incelenmesi
Terörizm ile ilgili gazete ve diğer medya araçlarının incelenmesi
Terörizmle mücadele eden hükümet yetkilileriyle yapılan mülakatlar
Açık kaynağa sunulan devlet belgelerinin incelenmesi
Teröristlerin yargılanmasıyla ilgili mahkeme belgelerinin incelenmesi
Terör olaylarının istatistiksel analizi
Gizli devlet belgelerinin incelenmesi
Terörist sorgulamalarının dökümlerinin incelenmesi
Terörist ve uyuyan hücre iletişimlerine yapılan sızmaların incelenmesi
Tutuklu teröristler ile yapılan mülakatlar

3. TÜRKİYE’DE TERÖRİZM ÇALIŞMALARINDA METODOLOJİ SORUNU

Türkiye’de TÇ 1990lı yılların başlarına kadar geri götürülebilir. Terörizme dair kapsamlı bir alanyazının oluşumu ancak 90’ların sonu 2000lerin başlarından itibaren başlamaktadır. Avcı ve Demir (2017) bunun nedeninin 2000li yılların başlarında faaliyete geçen enstitüler, araştırma merkezleri ve düşünce kuruluşları olduğunu ileri sürmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi Avcı ve Demir’in çalışması 2016 yılına kadar olan verileri kapsamakta olsa da şu ana kadar yapılan en kapsamlı ve sağlıklı çalışmadır. Türkiye’deki TÇ konusunda akademik makaleleri ve lisansüstü çalışmaları detaylı bir biçimde inceleyen eserlerinde yöntem sorunsalını da işlemişlerdir. Ancak bu çalışmada onların eserlerine göre bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Bu farklılıklar şöyle sıralanabilir: Öncelikle elinizdeki çalışma belli bir döneme ve hedefe odaklanarak daha sınırlı örneklem üzerinde çalışmaktadır. Bu çalışmada incelenen örnekler 2011 yılından itibaren yayımlanan lisansüstü tez çalışmalarından ibarettir. Araştırma makalelerini ve 2011 öncesi çalışmaları kapsamamaktadır. Bu sınırlılığın nedenleri şöyle açıklanabilir. Türkiye’de henüz terörizm alanına odaklanan akademik süreli yayınlar bulunmaması nedeniyle terörizme ilişkin eserler çok sayıda dergiye dağılmıştır.

Bu dergilerin pek çoğunun yayın ve hakem kurullarındaki isimlerin terörizm çalışmalarına odaklandığına dair bir gösterge bulunmamaktadır. Üstelik son birkaç yılda yaşanan gelişmelere rağmen maalesef akademik yayıncılıkta özellikle hakemlik kurumunun ne kadar işletildiği de tartışmalıdır. Bu nedenle, TÇ’de yöntem sorunsalı gibi uluslararası alanda dahi sorunlu olan bir alanın Türkiye’de henüz gelişme aşamasında iken büyük bir ciddiyetle işletilmesinin güç olduğu varsayılmıştır.

Bununla birlikte, lisansüstü çalışmalar yüksek lisansta 3, doktora çalışmalarında ise 5 öğretim üyesinin bulunduğu jüriler tarafından değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, işletilip işletilmediği ölçülemeyen hakemlik süreçlerinin tersine lisansüstü çalışmalarda yöntem sorunu olmazsa olmaz bir içerik olmalıdır. Süre kısıtlamasının nedeni ise 2011 öncesinde sadece Türkiye’de değil uluslararası alanyazında metodoloji sorununun daha az işlenmesi ve bu nedenle daha düşük bir farkındalığa sahip olunabileceği varsayımdır.

Bu çalışmanın önceki çalışmalardan diğer bir farkı ise sadece lisansüstü çalışmalarda yöntem olup olmadığına bakılmadan hangi yöntemlerin uygulandığının çalışılmış olmasıdır. Bu çerçevede iki hususa dikkat edilmiştir. Bu hususlardan ilki, çalışmaların içinde yöntem/yöntembilim/metodoloji alt başlığı taşımayan tezlerin değerlendirilmeye dahil edilmemiş olmasıdır.

Bununla birlikte, bu alt başlığa sahip olmasa da bir modelin uygulandığı çalışmalar doğrudan metodolojiye sahip olanlar olarak kodlanarak üzerinde çalışılmıştır. Genel kaynakların taranmasıyla hazırlanan ve özellikle bir metodoloji alt başlığı taşımayan eserler, metodoloji farkındalığı olmadığı varsayılarak değerlendirme dışında tutulmuştur. Yani, bir lisansüstü çalışmada eğer yöntem/yöntembilim/metot/metodoloji başlığı yoksa ve eserin içinde çalışmanın nasıl yapıldığı kapsam ve sınırlılıklarıyla birlikte anlatılmamışsa o eserin bir literatür taraması olması bir yöntem olarak kabul edilmemiştir.

Bu durum bizi Schmid, Silke, Avcı ve Demir’den farklı olarak tüm çalışmalarda bir literatür taraması olduğu bulgusundan uzaklaştırmaktadır. Elbette yazar bu çalışmaların belli bir alanyazın taraması sonucunda olduğunu görmektedir. Fakat, metodoloji farkındalığı olmayan bir çalışmayı sırf alanyazından eserler üzerine kurgulandığı için yöntemi var olarak kodlamak, TÇ’nin içinde bulunduğu durumu tespit ve analiz etmek için doğru olmayacağından bu tercih yapılmıştır.

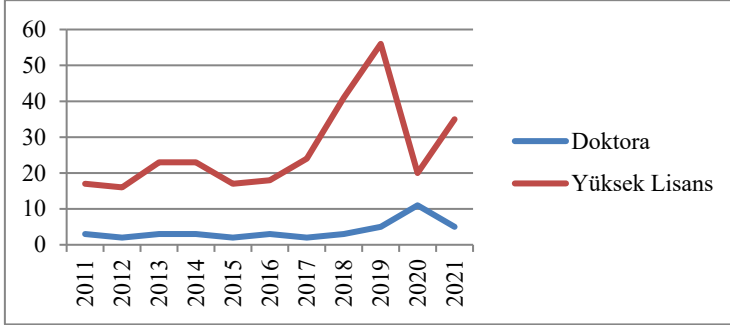
Bu yanıyla tezlerin kategorizasyonu sadece hangi çalışmaların bir yöntem içerdiğini değil yöntembilim farkındalığını ortaya koymak açısından da önemlidir. Son olarak Türkiye gibi çok sayıda terör örgütünün uzun yıllardır faaliyet gösterdiği bir ülkede örnek olay çalışmalarının anlaşılabilmesi için lisansüstü tezlerin bir örgüte odaklanıp odaklanmadığı, odaklandıysa hangi örgüte odaklandığı incelenmiştir.

Tarama yapılırken YÖK Ulusal Tez Merkezi’nin Tez Tarama başlığında gelişmiş arama kısmına “terörizm” “veya” “terör” kelimeleri ile yıllara göre tez araması yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar bulgular kısmında incelenecektir.

4. BULGULAR

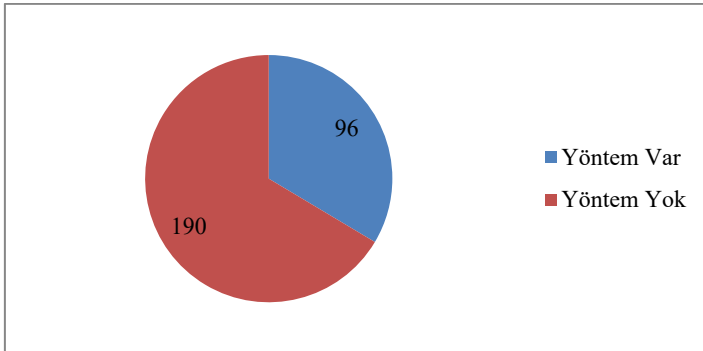
Yukarıda aktarılan araçlar kullanılarak yapılan tarama sonucunda 2011-2021 yılları arasında (Grafik 1) 42’si doktora 286’sı yüksek lisans olmak üzere toplam 328 lisansüstü tez çalışması bulunmuştur.⁴

Grafik 1. 2011-2021 Türkiye’de Terör ve Terörizm Anahtar Kelimelerini İçeren Tez Sayısı

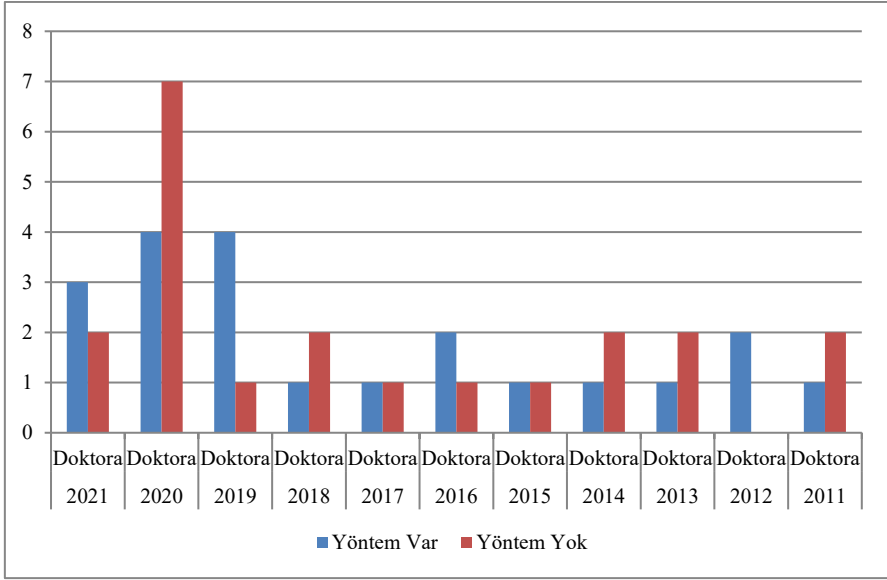
Doktora çalışmaları arasında yöntem/metot bulunanların sayısı ile bulunmayanların sayısı (her ikisi de 21) eşittir. Buna karşılık 96 yüksek lisans çalışmasında yöntem/metot bulunurken 190 tanesinde bulunmamaktadır (Grafik 2). Diğer bir deyişle neredeyse her üç çalışmanın 2’sinde yöntem/metot kullanılmamış veya kullanıldığı belirtilmemiştir. 11 yıllık dönemde yazılan yüksek lisans tezlerinin %38’i, doktora tezlerinin %50’si son üç yılda yazılmıştır. Buna karşılık metot kullandığını belirten doktora tezlerinin (Grafik 3) yarısı son 3 yılda üretilirken, yüksek lisans tezlerinde (Grafik 4) görece eşit bir dağılım bulunmaktadır.

Grafik 2. Yüksek Lisans Tezlerinde Yönteme Göre Dağılım

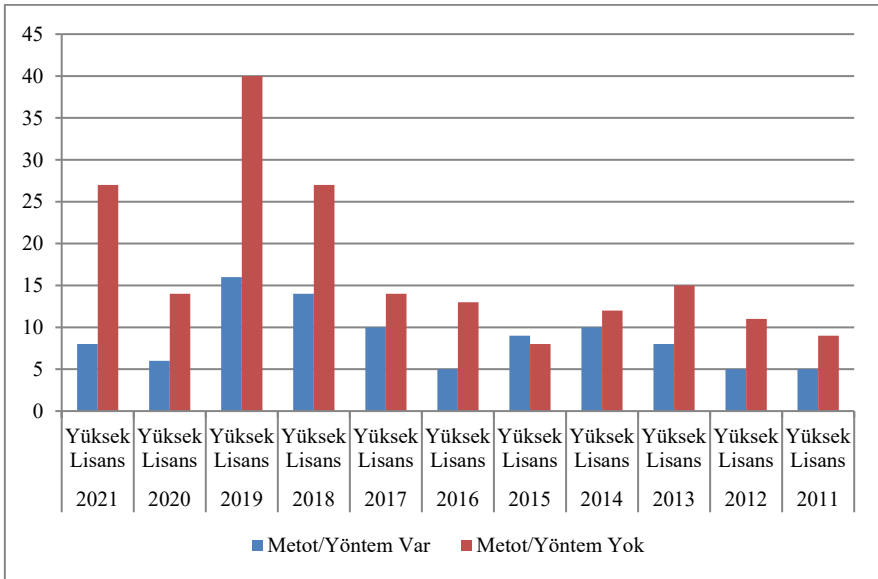

⁴ Bu bölümdeki tüm tablo ve grafikler anahtar kelime taraması neticesinde elde edilen bulgular çerçevesinde yazar tarafından hazırlanmıştır.

Grafik 3. Doktora Tezlerinde Yıllara Göre Metot Kullanan ve Kullanmayan Tezlerin Sayısı

Grafik 4. Yüksek Lisans Tezlerinde Yıllara Göre Metot Kullanan ve Kullanmayan Tezlerin Sayısı

Yüksek lisans tezlerinde yöntem belirtenlerin oranı (Tablo 3) 2015'te zirveye varmasına rağmen bu yıldan itibaren genel bir düşüş göstermektedir.

Buna karşılık doktora tezlerinde (Tablo 4) anlamlı bir sonuç çıkarılacak bir eğilim gözlemlenmemektedir.

Tablo 3. Yüksek Lisans Tezlerinde Yöntem İçeren Çalışmaların Genele Oranı

	Toplam Tez Sayısı	Yöntem Bulunanların Oranı %		Toplam Tez Sayısı	Yöntem Bulunanların Oranı %
2021	35	18,6	2015	17	52,9
2020	20	30	2014	22	45,45
2019	56	28,5	2013	23	34,8
2018	41	34,1	2012	16	31,2
2017	24	41	2011	14	35,7
2016	18	27,7			

Tablo 4. Doktora Tezlerinde Yöntem İçeren Çalışmaların Genele Oranı

	Toplam Tez Sayısı	Yöntem Bulunanların Oranı %		Toplam Tez Sayısı	Yöntem Bulunanların Oranı %
2021	5	60	2015	2	50
2020	11	36,3	2014	3	33
2019	5	80	2013	3	33
2018	3	33	2012	2	100
2017	2	50	2011	3	33
2016	3	66			

Kullanılan yöntemler incelendiğinde ise Schmid’in geliştirdiği tablonun Türkiye’deki özgün şartlara göre bazı eklemelere ihtiyaç duyduğu gözlemlenmektedir. Tablo 5’de de görülebileceği gibi dünya geneline uygun bir biçimde Türkiye’deki TC’de de en çok başvurulan yöntemler basın yayın organlarından derlenen bilgiler ile alanyazında öne çıkan kitap, dergi ve makalelerin incelenmesi olmuştur. Bunları, mağdur ve kurbanların aileleriyle

yapılan mülakat/anketler, terör olaylarının istatistiksel analizi ve terörizmle mücadele eden hükümet yetkilileriyle yapılan mülakatlar/anketler izlemektedir. Ayrıca az sayıda da olsa tutuklu teröristler ile yapılan mülakatlar, örnek olay analizleri ve ekonomik veri analizlerinin bulunduğu görülmektedir. Buna karşılık incelenen dönemde terörist ve sempatanlardan elde edilen belgeler, mahkeme belgeleri, gizli devlet belgeleri (süresi dolduğu için yayımlanan), terörist sorgulamaları gibi birinci el verilerin kullanılmadığı görülmektedir. Ayrıca, saha çalışmaları ve terörist grup üyeleri ile yapılan doğrudan/dolaylı görüşmeler de bulunmamaktadır.

Tablo 5. Veri Toplanması ve Analizi için Kullanılan Yöntemler

Kullanılan yöntemler	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Toplam
Terörist ve sempatanlardan elde edilen belgelerin incelenmesi												
Terörizm üzerine yazılan akademik kitap ve makalelerin incelenmesi	2		2	1	3	1	2	2	1	2	5	21
Terörizm ile ilgili gazete ve diğer medya araçlarının incelenmesi		1	1	3	3	2	2	4	4	3	2	25
Terörizmle mücadele eden hükümet yetkilileriyle yapılan mülakatlar/anketler	3	2	1	3	2				1			12
Açık kaynağa sunulan devlet belgelerinin incelenmesi			1									
Teröristlerin yargılanmasıyla ilgili mahkeme belgelerinin incelenmesi												
Terör olaylarının istatistiksel analizi		2	1	2	1	1	2	1	4	2	3	19
Gizli devlet belgelerinin incelenmesi												
Terörist sorgulamalarının dökümlerinin incelenmesi												
Terörist ve uyuyan hücre iletişimlerine sızmaların incelenmesi												

Tutuklu teröristler ile yapılan mülakatlar	1	1		1					1			4
Mağdur/kurban anket			1	1	1	1	4	4	6	3	1	22
Açık kaynaktaki örgüt belgeleri		1		1						1		3
Terör örgütü mensuplarının aileleriyle mülakat						1						1
Senaryo analizi						1						1
Eylem modellesi							1					1
Ekonomik veri analizi			1					3				3
Örnek olay analizi							1	1	3			5

Elde edilen veriler kapsamında incelenen son husus ise Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerine yönelik çalışmalardır (Tablo 6). Bu çerçevede PKK, İŞİD/DEAŞ/DAEŞ, DHKP-C, TKP-ML, El Kaide ve Hizbullah, FETÖ/PDY anahtar kelimeleriyle tarama yapılmıştır. Buna göre ele alınan dönemde (2000-2021) toplam 503 yüksek lisans ve doktora tezi bulunurken, Türkiye’de faaliyet gösteren örgütlere dair yapılan çalışmaların toplam sayısı 279’dır.

Ancak tez içeriklerinin incelenmesi bu tezlerin tamamının söz konusu örgütlerin Türkiye’deki kollarına ilişkin olmadığını göstermektedir. Örneğin Hizbullah örgütü içerikli tezlerin 18’i Türkiye’deki Hizbullah ile ilişkili iken 22’si Lübnan’da faaliyet gösteren ve Türkiye’de benzer ismi taşıyan örgütlerle bir ilişkisi olmayan örgüte dairdir. El Kaide’ye ilişkin çalışmalardan sadece 4’ü örgütün Türkiye’deki faaliyetleri çerçevesinde çalışılmışken İŞİD/DEAŞ/DAEŞ örgütlerinin Türkiye’deki yapılmasına dair tez çalışması bulunmamaktadır.⁵

⁵ Bu veriye İŞİD’in medyaya yönelik çalışmaları dahil değildir.

Tablo 6. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Terör Örgütlerine İlişkin Lisansüstü Çalışmalar

	Toplam	Doktora	Yüksek Lisans
TKP/ML	1	-	1
DHKP-C	2	-	2
Hizbullah	40	6	34
İŞİD/DEAŞ	48	8	40
PKK	150	18	132
El Kaide	31	7	24
FETÖ	7	-	7

Bu veriler ışığında Türkiye’deki TÇ çerçevesinde Türkiye’de faaliyet gösteren terör örgütlerine ilişkin çalışmalar yeniden değerlendirildiğinde toplamda 175 çalışmanın (toplam tez çalışmalarının %35’i) bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, PKK’ya ilişkin doktora tez çalışması sayısının 18, Türkiye’deki Hizbullah’a 3, Türkiye’deki El Kaide’ye 1, FETÖ, İŞİD/DEAŞ/DAEŞ ve radikal sol örgütlere ilişkin çalışma sayısının da 0 olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Yukarıda elde edilen bulgular ışığında Türkiye’deki TÇ’nin en önemli sorunlarından birisinin yöntem sorunu olduğu söylenebilir. Nitekim, son 10 yılda üretilen lisansüstü çalışmaların yaklaşık üçte birinde bir yöntem başlığı bulunuyorsa da bu durum TÇ’de metodoloji farkındalığının gelişmediğinin önemli bir göstergesi olarak okunabilir. Üstelik bu eserlerden 46 tanesi (yaklaşık %40’ı) sadece açık kaynak alanyazın ve basın taramasına dayanıyorsa birinci elden veri kullanılmadığı ileri sürülebilir.

Bu çalışmalarda birinci elden veri kullanılmaması kadar, üretilen verilerin nasıl analiz edildiği de önemli bir sorundur. Mağdurlar ve terörizmle mücadele eden yetkililer ile yapılan anketler istatistiksel veri analizlerine tabi tutulmasına rağmen geri kalan çalışmaların çoğunda veri analizleri yapılmadığı, ancak bazı çalışmalarda söylem analizine başvurulduğu görülmektedir. Bunun dışında nadiren de olsa senaryo analizi,

ekonomik modellemeler, karşılaştırmalı örnek olay analizleri, eylem modellemelerine rastlanmaktadır. Ayrıca yıllara göre tezlerin yöntem içerip içermediği incelendiğinde son yıllarda bir ilerleme olduğu gözlemlenmemektedir. Tersine önceki yıllarda ulaştığı noktadan daha geriye düşmüş ve istikrarsız bir salınım göstermektedir.

Ayrıca, uzun yıllardır meydana gelen terör olayları nedeniyle Türkiye’deki TÇ’de örnek olay ve örgüt çalışılması için önemli bir fırsat bulunmasına rağmen halen birçok örgüte ilişkin lisansüstü çalışma yapılmadığı görülmektedir. Hâlihazırda aktif olan terör örgütlerine dair çalışma üretmenin gücülüğü yukarıda belirtilmiştir. Bununla birlikte, uzun süredir aktif olmayan ya da tarih sahnesinden silinmiş örgütler üzerine yapılabilecek çalışmalar Türkiye’deki benzer örgütlerin gelişim süreçlerinin anlaşılması açısından fayda yaratabilecektir.

Uzun süredir Türkiye’nin en önemli güvenlik tehditlerinden birisi olan PKK terör örgütüne dair yapılan çalışmaların diğer örgütlerden fazla olması normal görünmektedir. Ancak 20 yılda 18 doktora tezi PKK’nın bile yeterince çalışılmadığını ortaya koymaktadır. Üstelik DEAŞ, El Kaide ve FETÖ/PDY gibi örgütlere dair çalışmaların sınırlı sayıda olması da Türkiye’de en çok bilindiği düşünülen örgütlere dair çalışma sayısının da az olduğunu göstermektedir. Bu bulgular ışığında Türkiye’deki TÇ’nin bu alandaki eksiklikleri gidermek üzere gerek terörizmin nasıl çalışılması gerektiğine odaklanmanın ve bu konuda çalışmalar üretmenin akademik alanın gelişimine katkıda bulunacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Avcı, E. ve Demir, C.K. (2017). Terörizm çalışmaları: Türkiye’deki araştırmalara ilişkin betimsel bir analiz. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 13(26): 1-44.
- Bowie, N. G. ve Schmid, A.P. (2011). Databases on terrorism. Schmid, A.P. (Ed.) *The routledge handbook of terrorism research* içinde (ss. 312-358). Routledge.
- Bowie, N.G. (2017). Terrorism events data: An Inventory of databases and data sets, 1968-2017. *Perspectives on Terrorism*, 11(4), 50-72.
- Carr, C. (1996). Terrorism as warfare: The lessons of military history. *World Policy Journal*, 13(4), 1-12.

- Crenshaw, M. (2014). Terrorism research: The record. *International Interactions*, 40(4): 556–567.
- Faria, J. R. ve Arce, D. (2012). A vintage model of terrorist organizations. *Journal of Conflict Resolution*, 56(4), 629-650.
- Heger, L., Jung, D. ve Wong, W. H. (2012). Organizing for resistance: How group structure impacts the character of violence. *Terrorism and Political Violence*, 24(5), 743-768.
- Horgan, J. G. (2014). *The psychology of terrorism*. 2nd edition, Routledge.
- Huamaní, E. L., Alicia, A. M., ve Roman-Gonzalez, A. (2020). Machine learning techniques to visualize and predict terrorist attacks worldwide using the global terrorism database. *Machine Learning*, 11(4).
- Hutchinson, M. C. (1972). The concept of revolutionary terrorism. *Journal of Conflict Resolution*, 16(3), 383-396.
- Jackson, R., Smyth, M.B. ve Gunning, J. (2009). *Critical terrorism studies: framing a new research agenda*. Routledge.
- Kaplan, J. (2016). A strained criticism of wave theory. *Terrorism and Political Violence*, 28(2), 228-235.
- Kretz, D. R. ve Granderson, C. W. (2013). An interdisciplinary approach to studying and improving terrorism analysis. IEEE International Conference on Intelligence and Security Informatics, ss.157-159.
- LaFree, G., Dugan, L., Fogg, H. ve Scott, J. (2006). *Building a global terrorism database*. Erişim tarihi: 28 Ocak 2022, <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/214260.pdf>.
- Memon, N., Farley, J. D., Hicks, D. L. ve Rosenorn, T. (2009). *Mathematical methods in counterterrorism*. Springer Science & Business Media.
- Merari, A. (1991). Academic research and government policy on terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 3(1), 88-102.
- Merari, A. (1993). Terrorism as a strategy of insurgency. *Terrorism and political violence*, 5(4), 213-251.
- Pape, R.A. (2009). Introduction: What is new about research on terrorism. *Security Studies*, 18(4), 643-650. DOI: 10.1080/09636410903369100.
- Parker, T. ve Sitter, N. (2016). The four horsemen of terrorism: It’s not waves, it's strains. *Terrorism and Political Violence*, 28(2), 197-216. DOI: 10.1080/09546553.2015.1112277

- Rapoport, D.C. (2004), The four waves of modern terrorism, Audrey Kurth Cronin, James M. Lused (Ed.) *Attacking terrorism: Elements of a grand strategy* içinde. (ss.46-73). Georgetown University Press.
- Roberts, A. (2014). Terrorism Research: Past, Present, and Future. *Studies in Conflict & Terrorism*, 38(1), 62–74.
- Sageman, M. (2014). The Stagnation in Terrorism Research, *Terrorism and Political Violence*, 26(4), 565-580.
- Sandler, T. (2014). The Analytical Study of Terrorism: Taking Stock. *Journal of Peace Research*. 51(2), 257–271.
- Schmid, A. (2011). Introduction. Schmid, A. (Ed.) *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. (ss. 1-38). Routledge.
- Schmid, A. (2011). The Definition of Terrorism. Schmid, A. (Ed.) *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. (ss. 39-158). Routledge.
- Schmid, A. (2012) The Revised Academic Consensus Definition of Terrorism. *Perspectives on Terrorism*, 6(2), 158-159
- Schmid, Alex P. ve Jongman, Albert J. (1988) *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature*. Oxford: North Holland
- Schuurman, B. (2020). Research on Terrorism, 2007–2016: A Review of Data, Methods, and Authorship. *Terrorism and Political Violence*, 32(5), 1011-1026.
- Shahin, W.N. ve Islam, M.Q. (1990) The Contribution of Economic Methodology to our Understanding of Terrorism. *Journal of Interdisciplinary Economics*, 3(3), 197-207.
- Sinai, J. (2007). New Trends in Terrorism Studies: Strengths And Weaknesses. Ranstorp, M. (Ed.) *Mapping Terrorism Research: State of the Art, Gaps and Future Direction* içinde (ss.31-50). Routledge.
- Vertigans, S. (2011). *The Sociology of Terrorism People, Places and Processes*, Routledge
- Youngman, M. (2020). Building “Terrorism Studies” as an Interdisciplinary Space: Addressing Recurring Issues in the Study of Terrorism, *Terrorism and Political Violence*, 32(5), 1091-1105.